MERIT

Mongolia:
Enhancing Resource
Management through
Institutional Transformation

Газрын тосны хайгуул, ашиглалтын гэрээний төрлүүд хэлэлцээний үндсэн асуудлууд

А. Түвшинжаргал

Улаанбаатар, 2016

Кеннэт Жонесийн танилцуулгаас

MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

ГАЗРЫН ТОСНЫ ХАЙГУУЛ, АШИГЛАЛТЫН ГЭРЭЭНИЙ ТӨРЛҮҮД ХЭЛЭЛЦЭЭНИЙ ҮНДСЭН АСУУДЛУУД

А. Түвшинжаргал

Улаанбаатар, 2016

Кеннэт Жонесийн танилцуулгаас

СЭДЭВ

1. Оршил
2. Газрын тосны гэрээнүүд, үндсэн асуудлууд
3. Хамтран ажиллах гэрээнүүд, үндсэн асуудлууд
4. Дээд урсгалын бусад гэрээнүүд
5. Гэрээнүүдийн үндсэн асуудлууд

ГАЗРЫН ТОСНЫ ХУУЛЬ

Газрын тосны хуулийн зохицуулах хүрээ:

Хайгуул
Үнэлгээ
Боловсруулалт
Ашиглалт

ОУ-хуулийн чиг хандлага:

Товч байх
Үндсэн зарчимтай байх
Газрын тостой холбогдсон эрхүүдийг заасан байх
Газрын тосны талаар хэлэлцээ хийх ЗГ-ын агентлагийн эрхийг заасан байх

ГАЗРЫН ТОСНЫ ХУУЛЬ НЬ:

- Өөрчлөгдөж байгаа нөхцөлд зохицуулан ЗГ-аас нөхцлүүдийг өөрчлөх боломжийг олгох
- Тостой холбогдсон бүх үйл ажиллагааг бүрэн зохицуулах шаардлагагүй

ГАЗРЫН ТОСНЫ ГЭРЭЭ

Гэрээ нь:

Тосны дээд урсгалын үйл ажиллагааг зохицуулах үндсэн эрх зүйн гол баримт

Гэрээ нь:

Хайгуул, Үнэлгээ, Боловсруулалт ба Ашиглалтын үйл ажиллагааны нөхцөлүүдийг **УРЬДЧИЛАН** тусгадаг.

Гэрээ нь:

Компанид хайгуулын эхний үе шатнаас эхлээд ашиглалтыг дуусах хүртэл хугацааны эрхээ баталгаажуулах боломжийг олгодог.

Үр ашигтай олборлолт (ашиглалт) эхлэхээс өмнө Хайгуул, үнэлгээ, боловсруулалтын хөрөнгө оруулалт хийгддэг бөгөөд үр ашигтай олборлолт (ашиглалт) хийгдэх хүртэл өртөг нөхөхгүй.

ГАЗРЫН ТОСНЫ ГЭРЭЭНИЙ ҮЕ ШАТЛАЛ

ҮЕ ШАТ	ҮРГЭЛЖЛЭХ ХУГАЦАА (ЖИЛ)	ЕОЛОГИЙН ЭРСДЭЛ ХЭМЖЭЭ	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ
ХАЙГУУЛ	3 – 6	МАШ ИХ	ӨНДӨР
ҮНЭЛГЭЭ	1 – 3	ДУНД ЗЭРЭГ/БАГА	ӨНДӨР
БОЛ.СЛАЛТ	3 – 7	БАГА	МАШ ӨНДӨР
АШИГЛАЛТ	15 – 30	МАШ БАГА	ҮЙЛ АЖИЛЛ.ЗАРД

- Үе шатлал:
  - Хайгуул
  - Үнэлгээ
  - Боловсруулалт
  - Ашиглалт

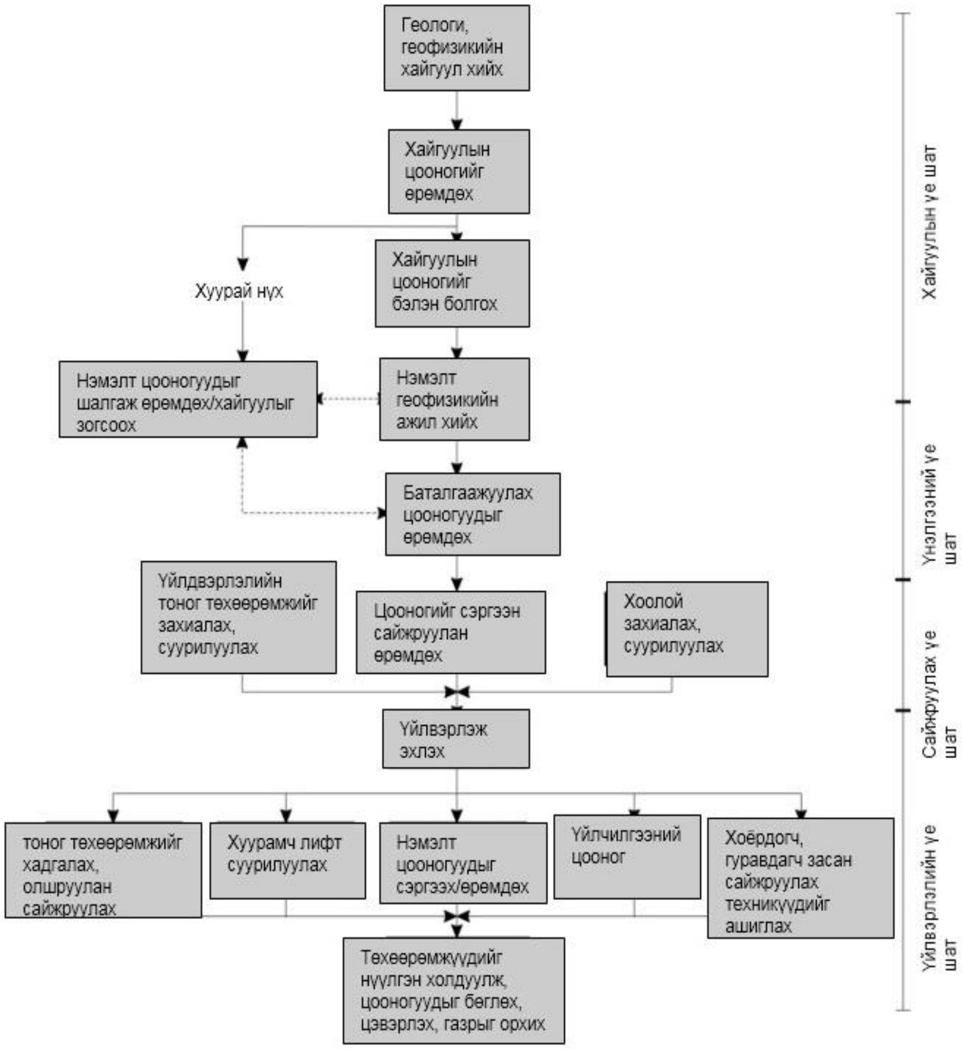

ГАЗРЫН ТОСНЫ ГЭРЭЭ

1. Хэлбэрүүд -Улсынх (улсын /аймгийн засаг захиргаа) ерөнхийдөө улсын газрын тосны компаниудаар
-Хувийн (зөвхөн хэдхэн улсуудад)

2. Газрын тос, хийн гэрээ нь газрын тос, хийн эрх эзэмшигт (улсын, хувийн) болон газрын тос, хий олборлодог компаниудын хоорондох харилцааг зохицуулан зааж өгдөг
Гэрээ нь хэд хэдэн янз (концесс, бүтээгдэхүүн хуваах, үйлчилгээний гэрээ) байж болно.

3. Хамтран ажиллах гэрээ нь газрын тос, хийн гэрээний талууд болох компаниудын хоорондын харилцааг зохицуулан зааж өгдөг Ихэвчлэн загвар гэрээн дээр тулгуурла (Жишээ нь Эй Ай Пи Эн AIPN загвар гэрээ)

ГЭРЭЭНИЙ БҮТЭЦ

ГАЗРЫН ТОСНЫ ГЭРЭЭ:

Гэрээ нь ЗГ болон компани хооронд Газрын тостой холбогдсон үйл ажиллагааг зохицуулах үүрэгтэй.

- Дэлхийн II дайнаас өмнө том, хүчирхэг цөөн тооны компаниуд хайгуулын үйл ажиллагааг Концессийн гэрээгээр гүйцэтгэж байсан.
- Дайны дараа, бие даасан компаниуд хайгуул хийж эхэлсэн тул өөр төрлийн гэрээнүүд бий болсон.

ГАЗРЫН ТОСНЫ ГЭРЭЭНИЙ ТӨРЛҮҮД

ГЭРЭЭНИЙ ТӨРЛҮҮД

Концесс (Рояалти-Татвар)

Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ

Үйлчилгээний гэрээ

Цэвэр үйлчилгээний гэрээ

Эрсдлийн үйлчилгээний гэрээ

ҮНДСЭН ЯЛГАА ӨМЧЛӨЛ:

- Концессийн гэрээ нь ашигт малтмалын баялгийг хувийн өмч гэж үздэг Англи-Саксоны эрх зүйд үндэслэсэн
- Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ/үйлчилгээний гэрээ нь Ашигт малтмалын баялгийн өмчлөл нь нийт ард иргэдийн нийтлэг эрх ашигт нийцэх Төрийн өмч гэж үздэг Наполеоны үеийн эрх зүйд үндэслэсэн

ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА

- Концессийн гэрээ
  улс орнуудын 45% (ойролцоогоор)
- Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ
  улс орнуудын 50% (ойролцоогоор)
- Үйлчилгээний гэрээ
  улс орнуудын 5% (ойролцоогоор)
  (Зарим улс орнууд гэрээний олон төрлүүд ашигладаг)

- Практикт, Эдийн засгийн үр өгөөж нь өмчийн хэлбэрээс илүү чухал
- Эдийн засгийн хувьд гэрээнүүд хоорондын бодит ялгаа нь бага
- Гэрээний бүх төрлүүдээр Эдийн засгийн хувьд ижил үр дүнд хүрэх бүрэн боломжтой

КОНЦЕССИЙН ГЭРЭЭ

Концессийн гэрээ:

баталгаажсан ажлын хөтөлбөр эсхүл мөнгөн урамшуулал төлсний үндсэн дээр байгуулдаг.

Компани:

Хайгуул, ашиглалтын онцгой эрхтэй

Эрсдэл болон зардлыг хариуцна.

Компани

Гэрээний дагуу олборлосон бүтээгдэхүүнийг эзэмшиж, борлуулах эрхтэй

Хайгуул/боловсруулалтын хөрөнгийн зардал болон үйл ажиллагааны зардлыг нөхөн авах эрхтэй

Олборлолтын тоног төхөөрөмжийн суурьлуулалтыг хариуцаж, эзэмшинэ.

Ашиглалтын орлогыг эзэмшинэ.

Талбайн тусгай зөвшөөрөл, роялти, ашгийн татварыг ЗГ-т төлнө

КОНЦЕССИЙН (УРАМШУУЛЛЫН ТАТВАР) ГЭРЭЭНИЙ ЗАГВАР
Жонстон, 1994 оны удаах

БҮТЭЭГДЭХҮҮН ХУВААХ ГЭРЭЭ

ЗАСГИЙН ГАЗАР:

Хайгуул/ашиглалтын бүх үйл ажиллагаанд хяналт тавина.

Гэрээт талбай “Гэрээлэгч”-ийг сонгодог

Компани өөрийн эрсдэл, зардлыг бүрэн хариуцна.

Олборлосон бүтээгдэхүүн ЗГ мэдэлд байна.

КОМПАНИ:

Рояалтийг Засгийн газарт төлж **болно**.

Компани хөрөнгө оруулалт, үйл ажиллагааны зардлаа (өртөг нөхөлт) нөхөж авна.

- Хөрөнгө оруулалт нь хуваарийн дагуу (өртөг нөхөлт) нөхөн төлөгдөнө
- Үйл ажиллагааны зардлыг тооцно.

Өртөг нөхөгдсний дараа үлдсэн бүтээгдэхүүнийг (“ашигт тос”) ЗГ болон компани хуваах авна.

Ихэнх тохиолдолд “ашигт тос”-оос олсон орлогод, орлогын татварыг ноогдуулна.

Суурилуулсан тоног төхөөрөмж нь ЗГ өмч байна.

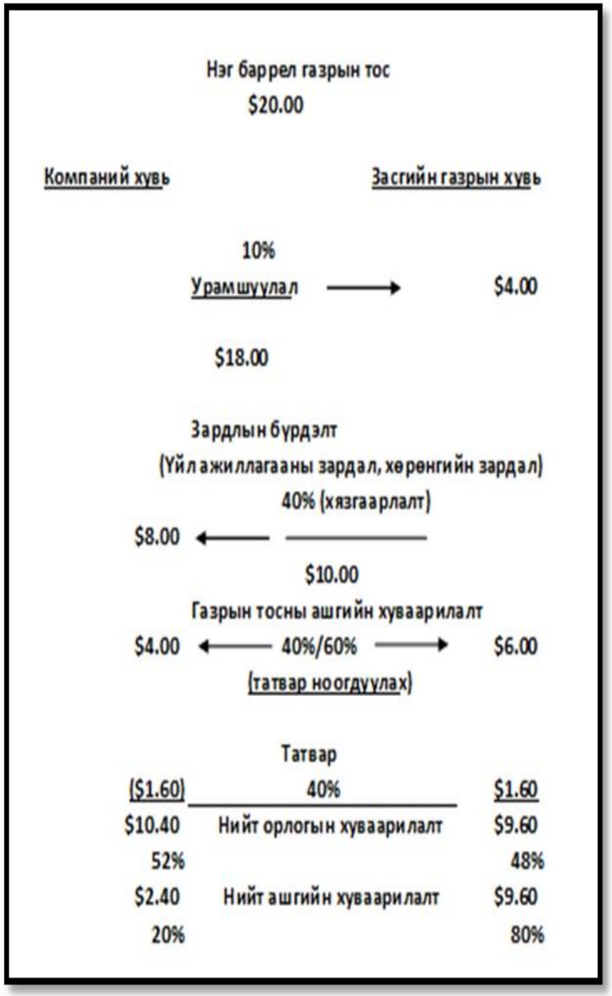

БҮТЭЭГДЭХҮҮН ХУВААХ ГЭРЭЭНИЙ ЗАГВАР
Жонстон, 1994 оны удаах

ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГЭРЭЭ

ҮНДСЭН ЗАРЧИМ

Засгийн газар, гадаадын компани (эсхүл үйлчилгээний компани)-тай тодорхой ажил, үүргийг гүйцэтгүүлэхээр гэрээг байгуулдаг.

ХОЁР ТӨРӨЛ

- Цэвэр үйлчилгээний гэрээ
- Эрсдлийн үйлчилгээний гэрээ

(Дээрх хоёрыг нэгтгэсэн Гибрид гэрээ бас байна)

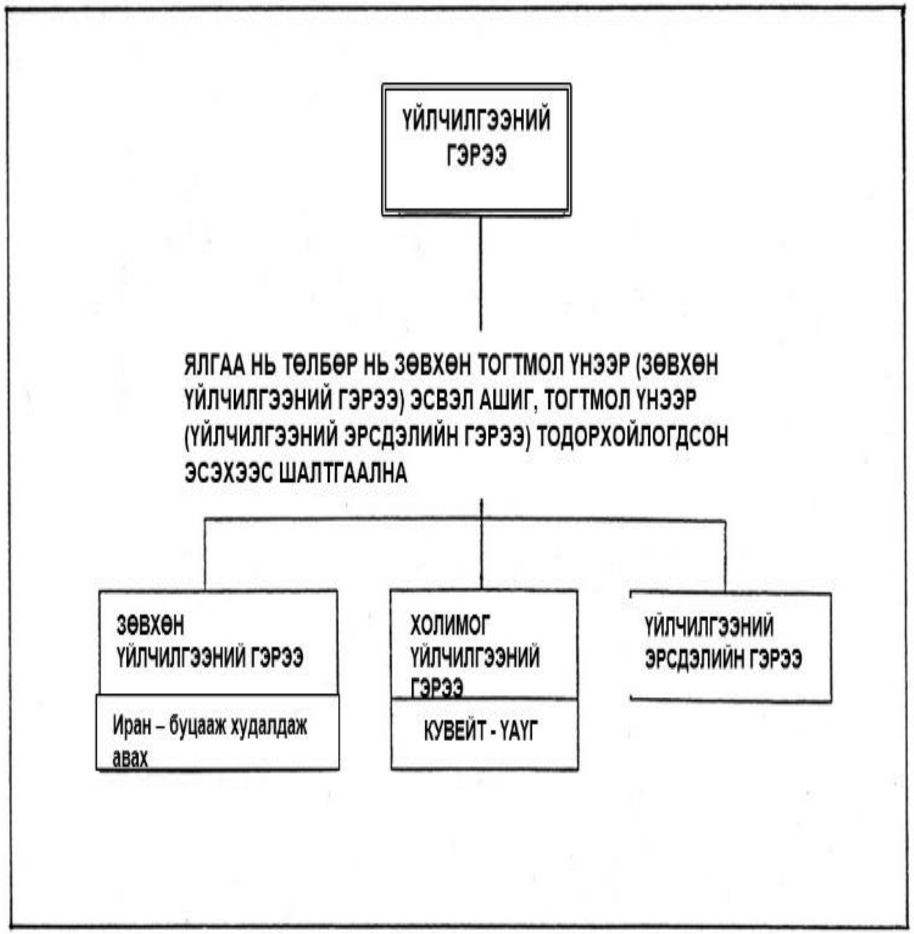

ҮЙЛЧИЛГЭНИЙ ГЭРЭЭНИЙ АНГИЛАЛ
Жонстон, 1994 оны удаах

ЭРСДЛИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГЭРЭЭ

ЦЭВЭР ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГЭРЭЭ

КОМПАНИ ДАРААХ ҮЙЛЧИЛГЭЭГ ҮЗҮҮЛНЭ:

- Газрын тосны ашиглалтын үйл ажиллагааны менежментийг ЗГ-т хийх
- ЗГ-т техникийн зөвлөгөө өгөх, боловсон хүчнээр хангах
- Ашиглалтын менежмент, үйл ажиллагааны талаар тухай орны ард иргэдийг сургах, дадлагажуулах

КОМПАНИ НЬ:

- Олборлосон тосны хэмжээнд тохирох төлбөр
- Компани зарим тохиолдолд зарим төлбөрөө бүрэн эсхүл хагасыг нь буцааж авах эрхтэй.
- Гадаадын компани зарим тохиолдолд олборлосон тосныхоо тодорхой хэсгийг худалдан авах нэмэлт эрхтэй.

ЭРСДЛИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГЭРЭЭ

КОМПАНИ:

Эрсдлийг хариуцна: (Хайгуул, Боловсруулалт (болон ашиглалт)-ын Техник, санхүү)

Хайгуул амжилттай бол талбайд бүтээн байгуулалтыг хийж олборлолтыг эхлүүлнэ.

Оруулсан хөрөнгийг баррель тосонд ноогдох төлбөрийн хамт буцааж авна.

Хайгуул амжилтгүй бол гаргасан зардлыг нөхөн олгохгүйгээр гэрээг цуцална.

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ НӨХӨГДВӨЛ:

Ашиглалтын үйл ажиллагааны менежментийг:

Гадаадын компани эсвэл

Засгийн газар гүйцэтгэнэ

ГЭРЭЭНИЙ БУСАД ТӨРЛҮҮД

ЗГ оролцох гэрээ

(ЗГ/Компанийн хамтын хөрөнгө оруулалт)

Техникийн туслалцаа үзүүлэх гэрээ

(EOR/Нөхөн сэргээх/Дахин боловсруулалт)

Ашиг өгөх гэрээ

(Буцааж өгөх тариф/”R” фактор)-ын гэрээ

ЗГ ОРОЛЦОХ ГЭРЭЭ

БХГ ба Концессийн гэрээ байж болно.

Хоорондын ялгаа:

- Цэвэр хамтарсан компанийн бүх зардал, эрсдлийг ЗГ болон компани адил хэмжээгээр хариуцна. (цөөн)
- Хамтарсан компанийн хайгуул, боловсруулалтын үе шатны зардлыг хөрөнгө оруулагч компани хариуцаж болно.

Компани нь ЗГ-ын хайгуул, боловсруулалтын зардлыг гаргаж шууд эргэн төлөлт, өртөг нөхөлтөөр гаргасан зардлаа нөхөн авч болно.

Засгийн газар хайгуул, ашиглалтын зардлыг хариуцаж Засгийн газрын гаргасан ашиглалтын зардлыг компани хариуцна.

КОМПАНИЙН ЗҮГЭЭС:

ЗГ-ын оролцоо нь хайгуулын үр ашгийг багасгадаг боловч компаний хайгуулын үеийн эрсдлийг бууруулна.

ЗГ-ЫН ЗҮГЭЭС:

ЗГ хайгуултай холбоотой эрсдлээс хамгаалагдана.

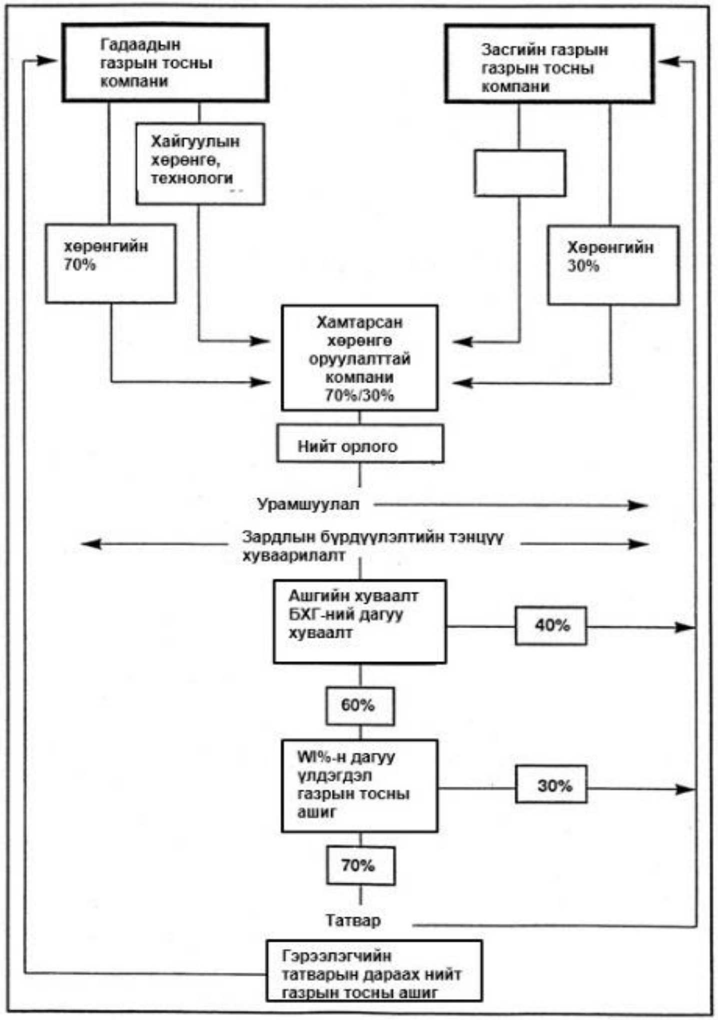

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ОРОЛЦООТОЙ ГЭРЭЭНИЙ ЗАГВАР
Жонстон, 1994 оны удаах

ТЕХНИКИЙН ТУСЛАЛЦААНЫ ГЭРЭЭ

- БХГ ба Концессийн гэрээ аль аль нь байж болно.
- Анхдагч олборлолтын дараа батлагдсан нөөцийг ашиглах үед хэрэглэнэ.
- Тос олборлолтыг сайжруулах (EOR) Нөхөн сэргээлт/Дахин боловсруулах үед хэрэглэнэ.
- Хайгуулын риск (эрсдэл) байхгүй
- Үйл ажиллагаа, тоног төхөөрөмж ба хүний нөөцийг компани хариуцна.
- ЗГ болон компани төслийг хамтран удирдан зохион байгуулах боломжтой.
- “Туслалцаа” нь ихэвчлэн онцгой технологи нэвтрүүлэх хөрөнгө оруулалтыг багтаадаг.

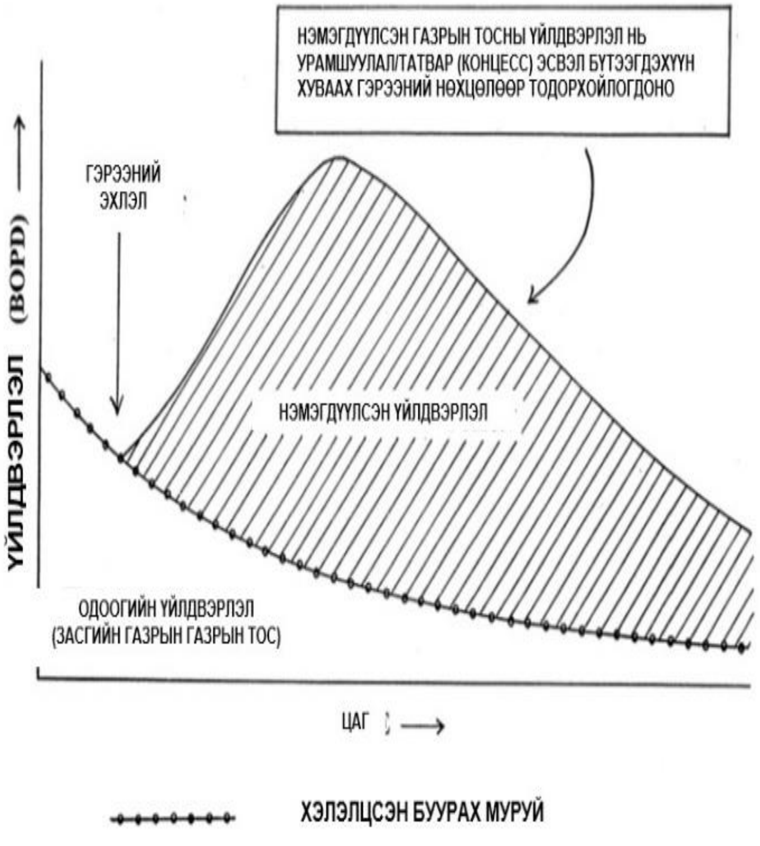

ТЕХНИК ТУСЛАЛЦААНЫ (EOR) ГЭРЭЭНИЙ ЗАГВАР

АШИГ ХУВААХ ГЭРЭЭ

Концесс ба БХГ-ний нийтлэг шинжийг хадгалж болно.

ЗГ бодит ашгийн үйл ажиллагааг гартаа авна (Хөрөнгө оруулалтын ашигаар хэмжинэ – Харин хуурамч ашиг буюу олборлолтын түвшнээр хэмжигдэхгүй)

Ашиг өсвөл ЗГ-т ноогдох ашиг нь ихсэнэ.

Өртөг, хугацаа, олборлолтын хэмжээ, бүтээгдэхүүний зах зээлийн үнэ зэрэг ашигтай байх бүх факторыг тооцно.

Роялти, татвар нь Ашиг хуваалтыг тодорхойлогдоно.

Анхны хөрөнгө оруулалт, урьдчилан тодорхойлсон нэмэлт хөрөнгө оруулалт нөхөгдтөл ЗГ ямар ч ашиг авахгүй.

Хөрөнгө оруулалтын ашгаас гадна, нэмэлт роялти, татвар ЗГ-т төлнө.

Гэхдээ компани өөрт ноогдох “гэнэтийн ашиг” авна.

Ашиг хуваах гэрээ нь уян хатан ба дэвшилтэт талуудтай

Сүүлийн үед олон улс ихээр ашиглаж байна.

АШИГ ХУВААХ ГЭРЭЭ ЖИШЭЭ

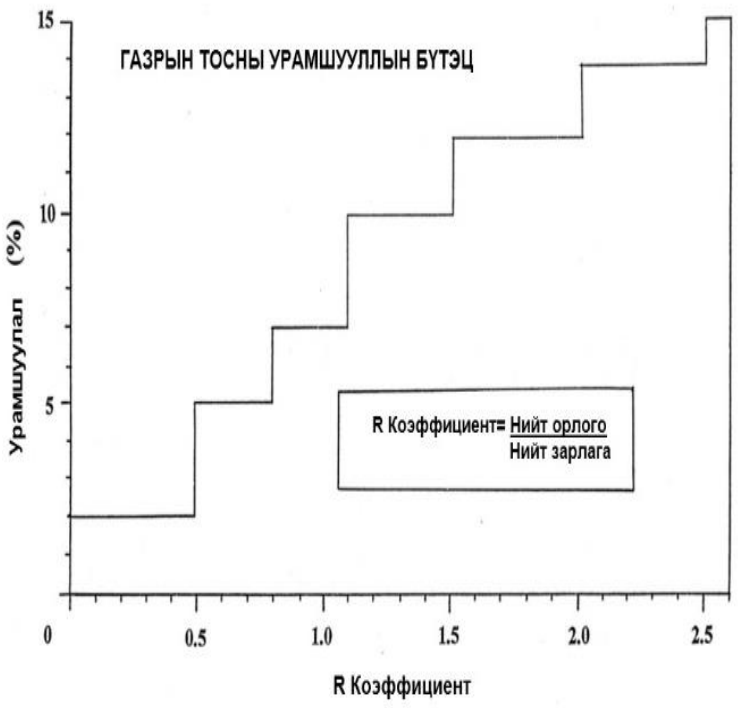

АШГИЙН ГЭРЭЭНИЙ ЗАГВАР (ТУНИС)

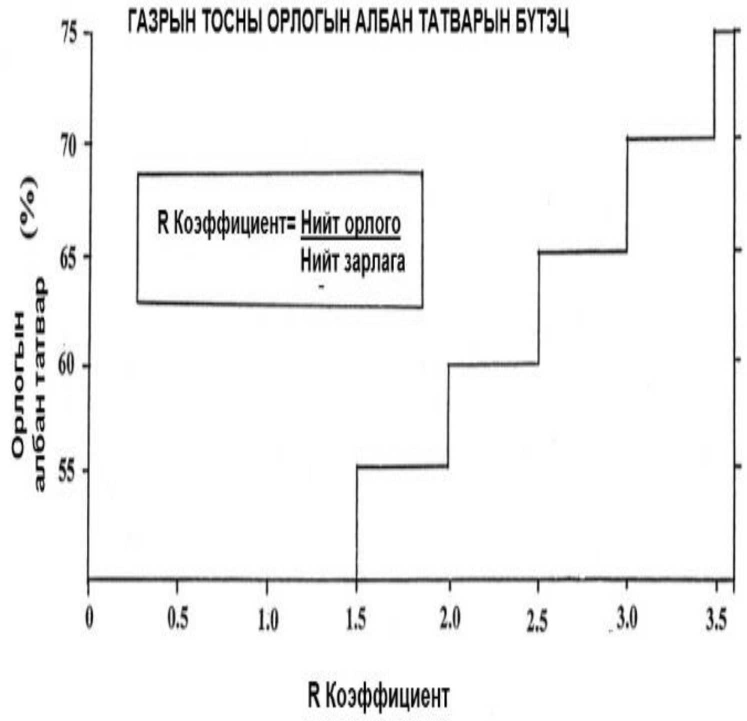

АШГИЙН ГЭРЭЭНИЙ ЗАГВАР (ТУНИС)

ГАЗРЫН ТОСНЫ ГЭРЭЭНИЙ ҮНДСЭН НӨХЦЛҮҮД

Загвар гэрээ ашиглах нь газрын тосны гэрээг стандартжуулах боломжийг олгоно.

Гэхдээ гэрээ тус бүрээр тусдаа хэлэлцээ хийх шаардлагатай.

Хэлэлцээнд үндсэн нөхцлүүд дээр анхаарах хэрэгтэй.

Мөн үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлуудад анхаарал тавих хэрэгтэй.

ГЭРЭЭНҮҮДИЙН ҮНДСЭН НӨХЦЛҮҮД

Үндсэн нөхцөл:

- Талбайн хэмжээ
- Хайгуулын хугацаа
- Талбай буцаалт
- Ажлын хөтөлбөр
- Урамшууллууд
- Нээлт ба үнэлгээ
- Үр ашигтай нээлт зарлах
- Боловсруулалт
- Төлөвлөлт, Төсөвлөлт ба Хэтийн төлөв
- ЗГ-ын оролцоо
- Хийн нээлт
- Буцааж гарах
- Маргаан шийдвэрлэх

ЗГ **талбайг** бага хэмжээтэй байлгах сонирхолтой.

Олон компани хайгуул хийх боломж олгоно.

Компани том хэмжээтэй талбай авах сонирхолтой

Хайгуулыг өргөн хэмжээнд хийх боломж олгоно.

Талбайн хэмжээ нь хэтийн төлвийг тодорхойлно (талбай том бол эрсдэл их)

Хайгуулын хугацаа янз бүр байж болно.

Харин нийт хугацаа нь сунгалттайгаа нийлээд ихэвчлэн 6 жилээс доошгүй байдаг.

Хугацаа урт байх тусам эрсдэл өндөр байна.

Хайгуулын хугацаа хэд хэдэн үе шатанд хуваагдана.

Үе шаттай байсны давуу тал нь:
Үе шат бүрт наад захын ажил үүрэг/зардал байна
Үе шат бүрт компани үйл ажиллагаагаа зогсоох эсхүл үргэлжлүүлэх сонголттой
Ихэнх тохиолдолд талбайн тодорхой хэсгийг буцааж өгдөг.

БОЛОВСРУУЛАЛТ

Компани боловсруулалтын төлөвлөгөөг ЗГ-аар батлуулна.

Боловсруулалтын төлөвлөгөөний үндсэн асуудал:

- Олборлож болох нөөцийг тооцоолоно.
- Цооногуудын байрлалыг тодорхойлно.
- Олборлолтын төлөвийг тодорхойлно.
- Эдийн засгийн дүн шинжилгээг хийнэ.
- Үйл ажиллагааны хуваарийг гаргана.
- Дотоодын боловсон хүчинг хөдөлмөр эрхлүүлэх ба дадлагажуулах
- Дотоодын бараа, үйлчилгээг авах

АНХААРАЛ ТАВЬСАНД БАЯРЛАЛАА!

Улаанбаатар, 2016

Кеннэт Жонесийн танилцуулгыг ашиглав.